

IDEES

En viu / Multituds performatives, l'emergència d'un brogit secret pertot arreu

OSCAR ABRIL ASCASO

Un brogit secret és un cèlebre *ready-made* que l'artista Marcel Duchamp va presentar l'any 1916. Un objecte enigmàtic, un petit assemblatge, només un cabdell de corda tancat dins d'una senzilla estructura de metall. L'obra de Duchamp pressuposava una premissa: per sentir el brogit secret calia moure aquell giny. Calia fer una acció. Voler ser part activa de la proposta artística. Actualitzar una potència. Però l'objecte, com que era una obra d'art, no podia ser tocat. Sentir-ne el brogit secret era, doncs, un exercici impossible. Partint d'aquesta estratègia, Duchamp convertí en obra d'art una expectativa, la projecció d'un acte possible. Però era una expectativa que col·locava en la ment de l'espectador la concepció de tots els sorolls possibles.

Com el títol d'aquella obra de Marcel Duchamp, hi ha un brogit secret pertot arreu. Un brogit secret, imperceptible per a milions de persones, però omnipresent en la vida quotidiana de molts altres milions. Un brogit secret que no és un, sinó molts. Un brogit secret que es reconfigura mitjançant la suma d'una multiplicitat incomptable de veus. A cada instant. Un brogit secret, planetari i coral.

La generalització dels nous sistemes d'interrelació global (des de les xarxes socials fins al *microblogging*) de la societat de la informació i la comunicació contemporània han donat lloc a l'emergència d'un nou espai públic des del qual milions de ciutadans elaboren, transfereixen i comparteixen discursos i accions diàriament. Aquesta nova àgora social, però, no és un espai físic, tangible i estable, sinó un pla immaterial, processual i efímer. Emergent i holístic, un agenciament.

Segons el sociòleg Bruno Latour¹, cofundador de la *Teoria dels actors en xarxa*, allò social no és, com pensem, un lloc. No hi ha, pròpiament, un espai social. Per a Latour, allò que definim com a social és sempre una acció. Una acció que es formalitza des del reassemblatge disruptiu

de pràctiques híbrides, organitzades pels actants humans i no humans, pels humans i pels seus dispositius tecnològics. Una pràctica d'acompanyament, interrelacional, *hàptica*. Una pràctica des de la qual els actors socials recreen i creen allò social. Més concretament, una pràctica des de la qual els actors socials recreen i creen noves realitats. En altres paraules, mitjançant els sistemes d'informació i comunicació global contemporanis els actors socials performen la realitat. La creen. A cada instant.

Quan va tenir lloc la Revolució Francesa, la ciutadania europea feia ja moltes dècades —la impremta s'havia inventat a mitjan segle XV— que llegia llibres que parlaven d'una nova societat, d'una nova societat molt diferent d'aquella en què vivien diàriament. A principis del segle XVIII, a Europa hi cohabitaven dues societats, una minoria de conviccions polítiques absolutistes, amb poder però amb una autoritat moral minvada, i una nova societat emergent, sense poder però amb una creixent autoritat moral. Quan això succeeix,

Un bruit secret
(Marcel Duchamp,
1916). Fotografia
d'Oscar Abril
Ascaso.

¹ Latour, Bruno. *Reensamblar lo social (Una introducció a la teoria del actor red)*, Manantial, Buenos Aires, 2005.

Multitud
(Barcelona, 2012).
Fotografia d'Oscar
Abril Ascaso.

Seminari Capsa
d'Eines 1, amb
Pau Alsina i
Marina Garcés
(Nauestruch,
L'Estruch,
Sabadell, 2010).
Fotografia:
Almudena
Manzanal /
L'Estruch.

el pes de la història acostuma a actuar sota la mateixa lògica².

El 1789 no és l'any de l'esclat d'una torba irracional que decideix, de manera espontània, prendre La Bastilla. El 1789 és l'any de l'emergència d'un brogit secret iniciat més de dos segle abans.

El professor de la Universitat de Stanford Howard Rheingold, autor de la publicació *SmartMobs*³ (*Multituds intel·ligents*), descriu, des d'una concepció de tendències tecnofíliques, els nous sistemes de comunicació contemporanis com un dispositiu d'apoderament social i com un laboratori polític de noves formes de democràcia oberta i descentralitzada. Rheingold posa com exemple les mobilitzacions derivades de l'atemptat terrorista a l'estació d'Atocha de Madrid, quan una multitud de ciutadans en xarxa va fer ús de la telefonia mòbil per donar expressió a una veu col·lectiva que no acceptava la versió governamental dels fets. Per a l'assagista nord-americà, aquests fets són la mostra que, per primera vegada, a Occident els nous sistemes de comunicació globals han propiciat un canvi polític al més alt nivell: la pèrdua per part del partit de govern d'unes eleccions que totes les enquestes li donaven per guanyades.

Són molts els estudiosos —entre els quals s'hi compta, modestament, l'autor d'aquestes línies— que creuen que, la nostra civilització està entrant en un nou cicle històric pivotat a l'entorn de la

2 Faura, Pere. Reflexió que l'arquitecte i cantant del grup musical Le Petit Ramon li va fer a l'autor d'aquest article, 2011.

3 Rheingold, Howard. *SmartMobs (La próxima revolución social)*, Editorial Gedisa, Madrid, 2004

categoria de performativitat. La performativitat és el llenguatge del segle XXI. Un llenguatge que, tal com analitza l'economista Andrea Fumagalli, és tant l'instrument productiu de riquesa del *capitalisme del coneixement* contemporani com l'instrument per a les pràctiques creatives dels moviments socials alternatius a aquest sistema. La performativitat, com a discurs i com acció, crea expectatives. I aquesta creació d'expectatives prefigura els nous codis relacionals als nostres sistemes socials. En altres paraules, la performativitat anticipa i crea realitat. La performativitat és productiva. Perquè la comunicació, la interrelació i el contacte, en *nova era hàptica* a la qual es referí ja Pau Alsina des de les pàgines d'aquesta revista⁴, són productius.

El filòsof Gilbert Simondon ens va parlar, a la segona meitat del segle passat, de la multitud. Per a ell, allò col·lectiu no és un producte de la nostra socialització, una fita a la que ens adreçem per necessitat política. Ben al contrari, allò col·lectiu és la nostra base biològica, allà d'on tots venim. Per a Simondon, doncs, la multitud no és el nostre objectiu social sinó que és l'origen de la nostra constitució natural comuna. En altres paraules, allò col·lectiu no és una promesa sinó una premissa. La multitud parla quan cadascú de nosaltres parla. La multitud actua quan cadascú de nosaltres actua. El model social de Simondon supera la concepció de *poble* i d'*individualitat* hegemònica d'arrel liberal i moderna. El model social de Simondon ens parla dels orígens biològics i lingüístics de la multitud com a unitat primera del sistema social. Una multitud horitzontal, desjerarquitzada, informe. La multitud com a base potencial de totes les nostres accions possibles. Un model de multitud que, cinquanta anys més tard de la seva postulació, sembla que es comença a fer visible en la societat de la informació i la comunicació contemporània.

Devem estar ara sentint el brogit secret d'una multitud performativa? Devem estar ara sentint el brogit secret d'una societat emergent, nascuda de l'era digital i crescuda en la factualització diària d'una nova concepció d'allò social que pugna per trobar el seu lloc entre els sistemes d'heterorepresentativitat col·lectiva contemporanis? A Sabadell obrirem un marc per analitzar aquests interrogants, aquesta primavera, al seminari *Caixa d'eines 3: Multituds performatives*, amb la participació de Pau Alsina, Marina Garcés, Rubén Martínez, Jose Luis de Vicente i Amador Fernández-Savater (NauEstruch, L'Estruch, Sabadell. Abril-juny, 2012).

4 Alsina, Pau. *Tratado de dermatología general (o cuando la visión se vuelve háptica)*. Quadern, Sabadell, 2011.